

Under Dannelsen Neden Kunsten

- fremtid for unge kunstnere - er fremtid for alle!

Åbent brev til Mette Bock, Kulturminister, Liberal Alliance, d. 13.11. 2017
Fra UKK - Organisation for Kunstnere, Kuratorer og Kritikere

Henrik Sveidahls rapport om fremtidens kunstuddannelser står til gennemgang i Folketinget nu på fredag d. 17 november. Siden rapporten blev offentliggjort har kulturministeren lovet, at en tvangsfusion af kunstuddannelserne som den peger på, ikke kommer til at ske. I stedet opfordrer Mette Bock til at man kommer med konstruktive løsninger. Vi hilser opfordringen velkommen og har formuleret fem forslag til hvordan de billedkunstneriske uddannelser, i Danmark kan se ud og hvordan arbejdsmarkedet kan favne de årligt ca. 40 nyuddannede billedkunstnere.

Overordnet mener UKK, at rapportens grundlæggende argument om besparelser vundet gennem en fusionering af de kunstneriske uddannelsesinstitutioner, er udarbejdet på et for tyndt grundlag, fordi bestemmelsen om nedskæring bunder i en kulturpolitik, formuleret dengang Danmark endnu var i krise. Men krisen er forbi, vores samfundsøkonomi er i opsving, og vi må spørge os selv hvad belægget for de forestillede besparelser så er? Derfor er vores analyse også en anden: 'Krav og beskæringer' må ikke være fundamentet for den danske kulturpolitik. Det første konstruktive træk må være, at hæve ambitionerne for kulturen i Danmark, i stedet for at beskære den. Rapporten fra Sveidahl peger på den opgang og vækst der ses i kultursektoren, som en af de udfordringer kommende generationer skal imødekomme. Vi mener at Danmarks kulturpolitik må være visionær i forhold til denne udfordring ved at udvikle -og investere i uddannelserne og kulturen omkring dem, på nye måder der griber om hinanden.

Danmark er for lille et land til så store kolosser i uddannelsessektoren, som sammenlægningen af landets kunsthøjskoler ville være. Vi har simpelthen ikke folkemasse nok til at uddanne ren elite. Man glemmer, at vi i højeste grad uddanner så vi kan varetage alle mulige andre funktioner i samfundet, end den elitære. Mens der laves rapporter for sammenlægning af kunstuddannelserne, bidrager kunstnerne og prekariatet uden fast arbejde, allerede markant til samfundsøkonomien, men uden der findes måleinstrumenter for det. Det er der noget paradoksalt i, som vi må udrede.

Hvis det kunstneriske talent skal følge effektiviseringen, må det udvikles på en måde så det ikke hæmmes, men sikres i dets fortsatte udvikling og repræsentation af vores kultur gennem arbejdet med billedkunst. Men, for at nå dertil, ser det ud til, at vi først må lære om effektiviseringen gennem det kunstneriske talent.

Vi har i de følgende forslag koncentreret os om fastholdelsen af de tre kunsthøjskoler som selvstændige akademier. Mellem disse skal en ny fælles forskningsdel etableres. Ph.d.-skolen skal forbinde skolerne økonomisk, men giver dem særskilt faglig identitet som forankrer og sikrer dem internationalt. Dertil skal der etableres et nyt Dansk Billedkunst Center, som skal styrke det samlede billedkunstneriske felt. Der skal indføres en afgift på salg af værker, som skal føres tilbage til kunstnerne gennem en fond. Et nyt initiativ om startstøtte til nyuddannede kunstnere skal indføres som forsøgssordning, og dertil mener vi at der skal fokuseres på en øget indsats i det selvorganiserende og kunstneriske vækstlag.

Akademierne og meningen med kunstnerisk forskning

UKK mener, at man bør uddybe, hvor og hvordan det giver mening at indføre tværdisciplinær kunstfaglig læring på kunstakademierne, hvad enten det gælder grunduddannelser, kandidat, eller kunstnerisk forskning på Ph.d. niveau.

Vi foreslår at man nedsætter en arbejdsgruppe for etableringen af en fælles forskerskole mellem de tre akademier. En forskerskole ville dels kunne forankre akademierne i hver deres forskningsområde inden for samtidskunstfeltet, dels koble dem på samarbejder med universiteterne. Herfra kunne man, med et markant styrket internationalt netværk, etablere nye arbejdspladser, som faste lektorater, professorater, timelærerstillinger, m.m. desuden samarbejde med universiteterne. Et sådant fagligt fællesskab ville kunne tilbyde internationale artistic research forløb, konferencer og anden kunstnerisk udviklende vidensdeling. I overvejelserne om en fælles forskerskole for akademierne bør man forstå de afgørende elementer af kunstnerisk forskning og sammenholde disse med hvordan institutionerne, med hver deres fordele, kan opretholde specialiseringen hos den enkelte kunstner, (herunder selve det kunstneriske arbejde i studiet, undervisningen og tid til forskning). Man ser flere eksempler på kunstsoler i udlandet hvor forskningsmiljøer bidrager til fagligheden på bachelor og kandidatniveau. De er med til at øge de studerendes udsyn og bevidsthed om mulighederne for praksis efter endt uddannelse og samtidig øges opmærksomheden omkring de nyudklækkede kunstnere gennem et udvidet internationalt netværk.

Startstøtte til nyuddannede kunstnere

Startstøtten, som foreslået i 2017 af de Konservative og Alternativet, er tænkt som en ydelse, der som en forlængelse af SU'en skal understøtte nyuddannede kunstnere i en begrænset periode. Alene som eksperiment ville startstøtten trække international bevågenhed fordi man turde at gå konstruktivt ind i den samlede beskæftigelsesproblematik, med de kunstneriske fag i fokus. Det ville vidne om en stolt kulturnation.

Hvis vi skal forestille os scenariet ville det, med de kun ca. 40 billedkunstnere udklækket fra akademierne pr. år, på startstøtte i 2 år efter endt uddannelse, i et en forsøgsperiode på, lad os sige, i alt 10-år, være relativt overskueligt rent økonomisk. Man kunne se en realisering af forsøget, som en visionær tilgang til faget og en anerkendelse af den høje uddannelse der skal tilbydes på akademierne. Eksperimentet skulle stilles med forudsætningen om, at det øvrige, arbejdsgivende kulturfelt, stabiliserer arbejdsforholdene i henhold til en ny lov der ligestiller kunstnere og kuratorer med resten af arbejdsmarkedet. Lønsatser udvikles tilsvarende dem vi kender for akademikere og andre med lange videregående uddannelser, så kunstnerne aflønnes tilsvarende med satser anvist af staten.

Dansk Billedkunst Center

En månedlig ydelse til nyuddannede kunstnere forholder sig dog ikke til den egentlige problemstilling angående ledigheden, men udskyder den blot. Problemet, som vi ser det, er af grundlæggende karakter: vi har ikke et arbejdsmarked for billedkunstnere, hvor deres ekspertise og kompetencer kan anvendes i vores samfund, på andre måder end gennem udstillingsvirksomhed og salg af værker. Der er intet galt i de sekundære måder billedkunstnere tjener deres penge på, men hvis vi ønsker at have tre kunstakademier, er udviklingen af nye og diverse primære anvendelsesformer, noget der må tages mere hånd om end det er tilfældet i dag. Den uambitiøse konklusion på problematikken, ville være at nedsikere antallet af pladser på uddannelserne. Den ambitiøse konklusion vil være at se problemet som en mulighed for at videreudvikle billedkunsthaget, samtidig med at vi bevarer og forbedrer billedkunstneres muligheder for at skabe kunst. Hvordan kan det gøres?

I UKKs optik er der behov for, at der igangsættes eksperimenter, hvor billedkunstnere i

samarbejde med en lang række aktører; staten, private virksomheder, universiteter, gymnasier, folkeskolen, borgere og andre fagfelter udvikler nye projekter, styrker eksisterende projekter, og ansættelsesformer hvor de kompetencer uddannelsen udvikler, anvendes på nye måder. Ligeså vel som designfaget har Dansk Design Center og arkitektfaget Dansk Arkitektur Center, har billedkunsthaget brug for et organ, der arbejder med videreudvikling af faget og dets måder at skabe værdi og effekt i samfund på. Det findes ikke i dag, og resultatet er at vi går glip af en mere differentieret og forskelligartet udvikling af faget. Man kan blot se på den store værdi de to førnævnte organer har tilført deres respektive fag, og den samtidige fremtrædende position deres engagement har givet Danmark i forhold til synlighed nationalt og internationalt på begge felter. Det ville være forholdsvist ukompliceret at gøre det samme for billedkunsthaget, fordi den vigtigste ingrediens, talentmassen, er til stede. Dansk Billedkunst Center ville således have mange lignende kvaliteter som DDC og DAC. DBC ville agere samlingspunkt og skabe nye netværk og udvikle pilotprojekter og mere bæredygtige, længerevarende modeller. DBC vil forske i et nyt udvidet billedkunst felt og løbende præsentere og formidle sit arbejde nationalt, samt repræsentere og introducere Danmarks kunstneriske felt på internationalt plan.

Kunst bliver til mere kunst - afgift på salg af værker

I Norge går 5% af et salg af et kunstværk til en pulje til fordel for kunstner-vækstlagets virke. Inspireret af denne model foreslår vi, at man indfører en afgiftsordning for alt salg af kunst i Danmark fra 2.000 kr. og opefter. Indtægterne herfra skulle gå til oprettelsen af en *Kunstnerne Støttefond. Fonden kunne søges af arbejdsgivere, herunder institutioner og kunstnere, når de ikke kan opnå fuld honorering (ikke vedtaget pr. lov, løntrin) for det aftalte arbejde. Ordningen, som den eksisterer i Norge nu, skulle tilpasses den danske kontekst og i forhold til en bestemmelse af løntrin for kunstnere på arbejdsmarkedet. Man skulle nedsætte en arbejdsgruppe til at præcisere forslaget. Der tages højde for beskatning og for eventuelle nye fradragsordninger for kunstnere og der ses på hvordan ordningen vil påvirke arbejdsmarkedet for både kunstnerne og institutionerne, f.eks. når Statens Kunstfond eller Statens Museum for Kunst gør indkøb, hvor f.eks. 5% af deres udgift, vil gå til en kollektiv pulje som fordeles videre til kunstnerne.

Selvorganisering som kultur

Parallelt med startstøtten foreslår vi at man øger indsatsen i det selvorganiserende lag yderligere. Med Statens Kunstfond som det primære støtteorgan for nye udstillings platforme, og med de mange initiativer vi ser, er det et faktum at nyuddannede billedkunstnere fra de danske kunsthøjskoler udmærker sig i disciplinen selvorganisering. Vi tror det selvorganiserende lag har et stærkt udviklende potentiale som er positiv for beskæftigelsen i det samlede billedkunsthfelt, som beskrevet i forslaget om et Dansk Billedkunst Center. Desværre ser vi i stedet at yngre kunstnere og vækstlaget oplever, at prekære vilkår og ustabilitet præger deres arbejde. Det lukker muligheder og udvikling i en branche, som ikke formår at sikre det professionelle arbejdsforhold. Man kunne arbejde med øget fokus på projekter, der vil skabe og udbrede kunst i lokal-samfund og gøre det i samspil med kommunerne ved at ansætte flere kunstfaglige i de kommunale billedkunstråd. Indsatsen kunne man sammenligne med iværksætter-puljer som ved andre kreative fag. Ved at styrke den selvorganiserende kultur yderligere, ved at se den på lige fod med andet iværksætning ville man synliggøre for de studerende hvordan selvorganisering har potentiale for forankring af kultur i de lokale, nationale og internationale sammenhænge, og det ville bidrage til hele fødekæden, i opbygningen af et arbejdsmarked for kunstnere.

Arbejde

'Arbejde' er i sig selv ikke en værdi nogen kan leve af, men et vilkår som hele vores samfund er bygget op omkring, og som i sin kendte form er ved at forsvinde under os. Hvad skal det samlede Danmark leve af i fremtiden når teknologien tager over og der ikke er arbejde nok? Krisen er måske kun forbi, fordi vi har opgivet drømmen om fast arbejde? Derfor er vi nødt til at spørge hvilket arbejdsmarked man vil uddanne kunstnerne til. Ønsker man at uddanne dem til beskæft-

igelse, som rapporten ville gennem "krav og beskæringer", må vi også have ordnede forhold i kunstbranchen, så den kan aflønne sit primære eksistensgrundlag som er kunstnerne, og dertil kuratorerne og kritikerne.

Vores forslag afspejler mulige fremtider for billedkunstnere, der er klar til at værne om fremtidens kultur ved selv at være med til at udvikle kunstnerens muligheder for at integrere sig på arbejdsmarkedet under nye forhold.

Vi håber derfor ikke, at kommende centraliseringer og besparelser overser kunsten -og kunstformidlingens kritisk udviklende potentiale. Vi håber ikke, at vores uddannelser forfalder til opportunistisk retorik primært ledt af stemmer fra den kreative industri, der ikke fremmer mulighederne for at billedkunstnerne honoreres for deres arbejde, som det er nu. Vi håber ikke, at man pludselig har glemt at uddannelse er rum for fordybelse, læring og debat, fordi man lader det dreje sig om at måle de bedste præstationer. Lad os ikke ødelægge uddannelsesinstitutionerne, de vitale, lokale miljøer og vidensfællesskaber der er blevet opbygget over en meget lang årrække. Og lad os ikke trække tæppet væk under den kultur, de fine og velrenomerede kunstinstitutioner, som er med til at afspejle og opbygge samfundet. Det ville komme til at koste os dyrt.

*Bildende Kunstneres Hjælpefond i Norge, har siden starten i 1948 ydet 300 millioner kroner tilbage til kunstnere i form af stipendier og støtte, alene i 2013 i alt ca. 22 millioner kroner. Fonden er dermed en betydelig aktør og tilskudspartner i kunstfeltet, og et vigtigt bidrag i sikringen af mangfoldig og ny kunst i Norge.

UKK er en medlemsorganisation for kunstnere, kuratorer og kritikere samt studerende ved de kunstfaglige uddannelser. UKKs bestyrelse er i 2017 sammensat af i alt 13 kunstnere og kuratorer, samt 4 studenterrepræsentanter fra kunstuddannelserne, herunder Det Jyske Kunstakademi, Det Fynske Kunstakademi og Det Kongelige Danske Kunstakademi, Billedkunstskolerne. ukk.dk